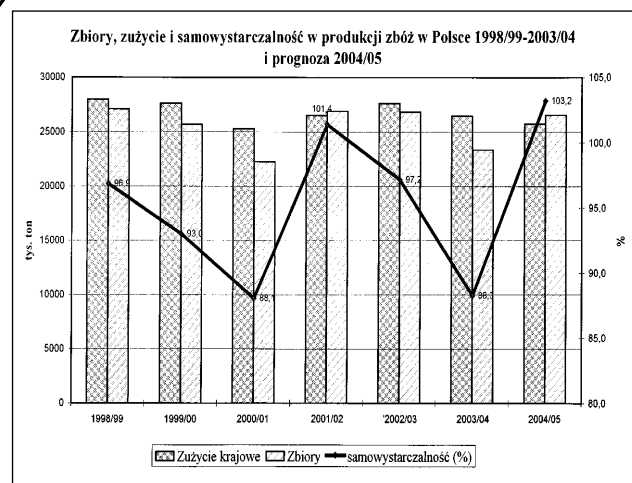

RYNEK ZBÓŻ

stan i perspektywy

ISSN 1231-3149

ANALIZY
RYNKOWE

CZERWIEC 2004

Analizy są finansowane przez
AGENCJĘ RYNKU ROLNEGO
oraz
INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ

Spis treści

REASUMPCJA

- I. Uwarunkowania makroekonomiczne
- II. Nowe regulacje rynku zbóż – *M. Kisiel*
- III. Krajowe zasoby – *M. Kisiel*
- IV. Krajowe zużycie – *M. Kisiel, J. Drożdż, W. Łopaciuk*
- V. Perspektywy handlu zagranicznego zbożami – *M. Kisiel, W. Łopaciuk*
- VI. Zapasy na koniec sezonu – *M. Kisiel*
- VII. Interwencja rynkowa – *A. Orzyłowska-Fedak*
- VIII. Ceny zbóż – *M. Kisiel*
- IX. Aneks statystyczny

**Przy publikowaniu fragmentów analizy oraz informacji i danych liczbowych
prosimy o podanie źródła.**

Analizę przygotowano w Zakładzie Badań Rynkowych IERiGŻ
Świętokrzyska 20, 00-950 Warszawa
Kierownik Zakładu – prof. dr hab. Jan Małkowski, tel: (0·prefiks·22) 827-36-64

AUTORZY:

dr Michał Kisiel

• Zakład Badań Rynkowych IERiGŻ •
Tel.: (0·prefiks·22) 826-50-31 wew. 551

mgr inż. Wiesław Łopaciuk

• Zakład Badań Rynkowych IERiGŻ •
Tel.: (0·prefiks·22) 826-50-31 wew. 719

mgr Jadwiga Drożdż

• Zakład Ekonomiki Przemysłu Spożywczego IERiGŻ •
Tel.: (0·prefiks·22) 826-55-31 wew. 770

mgr Agata Orzyłowska-Fedak

• Agencja Rynku Rolnego •
Tel.: (0·prefiks·22) 623-10-70

Analizę zrecenzowała i zatwierdziła w dniu 24.05.2004 r. Rada Rolniczych Analiz Ekonomicznych w składzie:
Zdzisław Adamczyk, Tadeusz Chrościcki, Jan Małkowski, Bożena Nowicka, Roman Urban (wiceprzewodniczący),
Zdzisława Wiśniowska-Antonik, Maria Zwolińska (przewodnicząca).
Kolejna analiza wydana będzie w listopadzie 2004 r.

REASUMPCJA

Z chwilą uzyskania przez Polskę statusu członka Unii Europejskiej nastąpiły zasadnicze zmiany w dotychczasowym systemie podtrzymywania dochodów producentów rolnych i organizacji rynku zbóż. Nowe uregulowania zmieniają w istotny sposób ekonomiczne warunki prowadzenia działalności produkcyjnej rolnictwie i przetwórstwie rolno-spożywczym oraz działalności firm handlowych operujących na rynkach międzynarodowych.

W roku 2004 **zasoby zbóż** ze źródeł krajowych mogą powiększyć się o około 8% do blisko 28 mln ton, mimo zapowiadającej się 65% redukcji zasobów początkowych. Będą one o około 1 mln ton mniejsze, gdy w pozostałych miesiącach cyklu produkcyjnego nie dopiszą warunki pogodowe. Wówczas procentowy przyrost podaży ze źródeł krajowych będzie o połowę niższy, wyniesie, bowiem 3.8%.

Według wersji prognozy, zakładającej bliskie optymalnym warunki pogodowe, **zbiory zbóż** w r. 2004 mogą wynieść 27 mln ton (licząc wraz z mieszankami zbożowymi i kukurydzą), tj. będą o 16% większe niż w roku ubiegłym (23.4 mln ton). W przeciętnych warunkach pogodowych możliwy do uzyskania przyrost zbiorów oceniany jest na około 12%, a ich wielkość na 26 mln ton.

Wzrost areалу uprawy zbóż szacowany jest na około 3%, natomiast plonowanie zbóż w korzystnych warunkach

pogodowych może zwiększyć się, w porównaniu z klęskowym rokiem ubiegłym, o około 12%, do poziomu z r. 2002 (32.5 dt/ha) i o 13% w porównaniu z okresem 1996–2000 (28.6 dt/ha). W warunkach przeciętnych możliwy do uzyskania przyrost plonów oceniany jest na około 8% a ich wysokość na około 31 dt/ha.

Stan **zapasów zbóż** na koniec sezonu 2003/04 ocenia się jako krytycznie niski – około 0.9–1 mln ton, wobec 2.6 mln ton w roku 2002/03. W relacji do rocznego zużycia ich stan w porównaniu z sezonem 2002/03 może się obniżyć o 5.5 punktu procentowego do 3.5%. Zapasy w obrocie rynkowym szacować można na 475 tys. ton (860 tys. ton), zaś w gospodarstwach rolnych na 465 tys. ton (1.7 mln ton w r. 2002/03).

Krajowe zużycie zbóż, po około 4% spadku w roku 2003/04, w nowym sezonie może zmniejszyć się o dalsze 3% do 25.7 mln ton. Na dotychczasowym poziomie, nieco poniżej 5.8 mln ton, pozostanie **spożycie** zbóż, a mimo ograniczenia przerobu pszenicy na skrobię i jej pochodne nie zmieni się także ich **przemysłowe zużycie**. O spadku chłonności krajowego rynku przesądzi natomiast dalsza, oceniana na 5%, redukcja **spasania** zbóż.

Pozycja **przemysłowych zakładów młynarskich** w r. 2003 uległa wzmocnieniu na rynku produktów pierwotnego przetwórstwa zbóż, osłabła natomiast w przetwórstwie

wtórnym, głównie w piekarnictwie. Firmy sektora od 3 lat osiągają bezpieczne i dość stabilne wyniki finansowe i w ostatnich latach intensywnie inwestują. Mimo dobrej i stabilnej rentowności przemysł młynarski nadal charakteryzuje się niską płynnością finansową, bardzo powolną jej poprawą oraz wysokim zadłużeniem długo i krótkoterminowym. W II połowie r. 2004 roku może nastąpić poprawa wyników finansowych tych firm młynarskich, które w r. 2003 nie uczestniczyły w skupie z dopłatą ARR, a których finanse ucierpiały z powodu wzrostu cen zbóż.

W sezonie 2004/05 po raz drugi od r. 1993/94 w bilansie produkcji i zużycia krajowego może powstać **nadwyżka** rzędu 0.4 – 1.4 mln ton, podczas gdy w bieżącym sezonie bilans ten jest ujemny (3.1 mln ton). Import zbóż niezbędny, dla odbudowy stanu zapasów do bezpiecznego poziomu oraz dostosowania do potrzeb rynku rzeczowej struktury podaży zbóż, oceniany jest na około 0.7–1.0 mln ton, w tym pszenicy na 0.2–0.3 mln ton.

Polsce raczej nie grożą nadmierne dostawy zbóż ze „starych” i „nowych” krajów członkowskich UE, z powodu otwarcia granic i przejścia unijnego reżimu importowego. W krajach UE-15 nastąpi odbudowa zbiorów i nadwyżek zbożowych skutkująca spadkiem cen, ale w Polsce będzie on głębszy. Bez znaczącego umocnienia kursu złotego w relacji do Euro,

Tabela
Bilans zbóż ogółem* w latach 1996/97 - 2003/04 i prognoza 2004/05 (tys. ton)

Lata	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04 szacunek	2004/05		2003/04 = 100	
									prognoza I	prognoza II	prognoza I	prognoza II
Zapasy początkowe	2103	4544	4052	3967	3255	2563	3768	2600	900	900	34,6	34,6
Areál uprawy	8679	8857	8800	8653	8752	8765	8258	8126	8380	8380	103,1	103,1
Plony	2,91	2,86	3,08	2,97	2,54	3,07	3,25	2,87	3,23	3,11	112,4	108,1
Produkcja	25247	25350	27101	25690	22267	26902	26838	23347	27061	26027	115,9	111,5
Import **	3427	1464	1309	1342	2419	933	811	1495	670	990	44,8	66,2
Ogółem zasoby	30777	31358	32461	30999	27942	30398	31417	27442	28631	27917	104,3	101,7
Zużycie krajowe:	26009	27000	27979	27619	25283	26531	27617	26466	25689	25646	97,1	96,9
- spożycie	5815	5810	5790	5789	5793	5793	5792	5772	5765	5765	99,9	99,9
- wysiew	1990	1970	1947	1962	1956	1835	1802	1836	1836	1836	100,0	100,0
- zużycie przemysłowe	682	776	824	959	931	1102	1161	1106	1070	1070	96,7	96,7
- spasanie	16062	16965	18034	17603	15510	16398	17612	16790	15900	15900	94,7	94,7
- straty i ubytki	1460	1479	1384	1305	1093	1403	1251	962	1118	1075	116,3	111,8
Eksport	224	306	528	124	95	100	1200	76	305	130	403,4	171,9
Zapasy końcowe	4544	4052	3955	3255	2563	3768	2600	900	2637	2141	293,0	237,9
Zapasy/zużycie (%)	17,3	14,8	13,9	11,7	10,1	14,1	9,0	3,4	10,1	8,3	X	X

*) łącznie z kukurydzą, ale bez gryki i prosa

Zródło: 1996/97-2002/03 wg GUS, 2003/04- 2004/05 szacunki i prognozy autorów.

opłacalność importu z tego kierunku nadal będzie relatywnie niska, a przywóz niewielki. Wywozem zbóż na rynki 15-tych, bardziej niż na rynek polski, zainteresowani będą eksporterzy z pozostałych „nowych” krajów UE (Węgry, Czechy, Słowacja), którzy już w poprzednich sezonach na rynkach tych lokowali swoje nadwyżki.

Na pełnej liberalizacji obrotów wzajemnych i przejęciu unijnego systemu subsydiowania i eksportu i preferencji celnych zyskały polskie firmy handlowe. Mogą one korzystać z kwot taryfowych w imporcie oraz uczestniczyć w eksporcie wspólnotowych nadwyżek zbożowych. Dzięki temu w sezonie 2004/05 przedmiotem wywozu może stać się około 150 – 300 tys. ton zbóż krajowych.

Od 1 maja 2004 r. obowiązuje w Polsce unijny system **interwencji** na rynku zbóż. Podtrzymywane będą

ceny pszenicy, jęczmienia i kukurydzy, nie będzie natomiast interwencji na rynku żyta. Na okres od 1 listopada – 31 maja roku następnego przesunięte są terminy prowadzenia interwencyjnego skupu tych gatunków zbóż. W skupie obowiązuje jednolita cena interwencyjna w wysokości 101.31 EURO (od listopada do maja następnego roku podwyższana co miesiąc o 0.46 eurocentów) oraz unijny system oceny jakościowej ziarna (norm i metod określania jakości) i związany z nim system potrąceń i premii wpływających na wysokość ceny interwencyjnej płaconej dostawcom. Dodatkowym wymogiem jest wielkość pojedynczej partii ziarna, minimum 80 ton.

W sezonie 2004/05 wzrośnie podaż zbóż ze źródeł krajowych oraz spadnie chłonność krajowego rynku zbożowego, co stwarzać będzie presję w kierunku spadku cen. Identyczne

skutki cenowe powodować może wejście w życie unijnego systemu interwencji i cenowej regulacji na rynku zbóż. Istotne następstwa pociągnie za sobą zmiana terminu interwencji. W okresie sezonowej kumulacji podaży, tj. od lipca do końca października ceny zbóż kształtować będzie wyłącznie rynek, a od 1 listopada dolnym przedziałem wyznaczającym poziom ceny rynkowej stanie się cena interwencyjna.

W okresie od lipca do końca października 2004 rynkowe ceny wszystkich gatunków zbóż będą oscylowały poniżej ceny interwencyjnej i będą niższe od cen rynkowych w dalszych miesiącach sezonu. W okresie od 1 listopada do 31 maja 2005 r. roku oczekiwać należy wzrostu rynkowych cen pszenicy, ponad poziom ceny interwencyjnej zaś ceny zbóż, pozostałych, w tym żyta, będą się kształtowały o 10–15% poniżej tego poziomu.

SUMMARY

Since the day of Polish accession to the EU the income support system for agricultural producers and organisations operating on the cereal market has been subject to fundamental changes. New regulations change substantially economic conditions of production in agriculture, agri-food processing and in international trade.

Despite expected reduction by 65% in carryover stocks, domestic supplies of cereal in 2004 are forecast to increase by about 8% to 28 million tons. If weather conditions in remaining period of production cycle turned unfavourable the domestic supplies would be 1 million tons down from the forecast figure, which would half its growth rate to 3.8%.

According to the forecast scenario assuming weather conditions close to optimum, cereal crops in 2004 may total 16% up from the previous year at 27 million tons (including grain mixes and maize). Having average weather conditions the cereal crops are projected at 26 million, which would be 12% up from 2003.

The increase in the cereal area is estimated at 3%. Cereal yields (assuming favourable weather conditions) are projected 12% higher (32.5 dt/ha) than reported in the disastrous previous year and 13% above the average calculated for the period of 1996–2000. In average weather conditions cereal yields are estimated to increase by 8% to 31 dt/ha.

The level of carryover stocks at the end of the 2003/04 season is considered critical – about 0.9–1.0 million tons, which would account for 3.5% of total use, i.e. 5.5 percentage point lower than in the previous season. The stocks in market channels and at the farm level can be estimated at 475 and 465 thousand tons respectively (860 thousand tons and 1,7 million tons in the previous season).

Following a 4% decline in the 2003/04 season domestic use of cereals in the new season is expected to decline by further 3% to 25.7 million tons. **Food use** is to remain unchanged slightly below 5.8 million tons. Despite a reduction in wheat processing for starch and starch derivatives **industrial uses** are also likely to remain unchanged. The decline in market capacity will be caused by a reduction in **feed use** by 5%.

The condition of industrial milling enterprises in 2003 strengthened in the case of primary processing while the enterprises dealing with secondary processing, got worse mainly in bakery sector. The companies operating in cereal processing in general have achieved stable, safe level of financial standing and conducted intensive investments. Despite reasonable and stable profitability milling industry still is featured with low level of financial liquidity, its negligible improvement and high level short- and long-term indebtedness. Finan-

cial standing of the enterprises, that did not participated in the intervention procurement with supplementary payment of the AMA in 2003 and faced financial problems due to a rise in cereal prices, is likely to improve in the second half of 2004.

In the 2004/05 season for the second time since 1993/94 a surplus of cereals (0.4–1.4 million tons) is expected on the market, while a shortage of 3,1 million tons occurs this season. Imports necessary to recover cereal stocks to a safe level and to adjust the structure of supply to the market needs are estimated at about 0.7–1.0 – million tons, including 0.2–0.3 million tons of wheat.

Polish market is rather not threatened with excessive imports from „new” and „old” EU member countries due to liberalisation of trade and overtaking of the EU import regime. The cereal crops and stocks in the EU are going to recover, which will push the prices down. However the decline in cereal prices in Poland would be deeper than in the other EU countries. Therefore the profitability of import from those origins would still be low so deliveries rather slight, unless Polish currency significantly appreciates versus EURO. Exporters from some new entrants (Hungary, Czech Republic, Slovak Republic) that used to export cereal surpluses to the EU-15 will be more interested in those markets than in the Polish market.

Table
Total grain balance sheet for the period of 1996/97-2003/04 and forecast for 2004/2005 ('000 t)

Seasons	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04 estimation	2004/05		2003/04 = 100	
									forecast I	forecast II	forecast I	forecast II
Opening stocks	2103	4544	4052	3967	3255	2563	3768	2600	900	900	34,6	34,6
Area sown	8679	8857	8800	8653	8752	8765	8258	8126	8380	8380	103,1	103,1
Yield	2,91	2,86	3,08	2,97	2,54	3,07	3,25	2,87	3,23	3,11	112,4	108,1
Crops	25247	25350	27101	25690	22267	26902	26838	23347	27061	26027	115,9	111,5
Imports	3427	1464	1309	1342	2419	933	811	1495	670	990	44,8	66,2
Total supply	30777	31358	32461	30999	27942	30398	31417	27442	28631	27917	104,3	101,7
Domestic use	26009	27000	27979	27619	25283	26531	27617	26466	25689	25646	97,1	96,9
- food	5815	5810	5790	5789	5793	5793	5792	5772	5765	5765	99,9	99,9
- seeds	1990	1970	1947	1962	1956	1835	1802	1836	1836	1836	100,0	100,0
- industrial uses	682	776	824	959	931	1102	1161	1106	1070	1070	96,7	96,7
- feed	16062	16965	18034	17603	15510	16398	17612	16790	15900	15900	94,7	94,7
- wastes and losses	1460	1479	1384	1305	1093	1403	1251	962	1118	1075	116,3	111,8
Exports	224	306	528	124	95	100	1200	76	305	130	403,4	171,9
Carryover stocks	4544	4052	3955	3255	2563	3768	2600	900	2637	2141	293,0	237,9
Stocks/use ratio (%)	17,3	14,8	13,9	11,7	10,1	14,1	9,0	3,4	10,1	8,3	X	X

*) including maize (corn) but excluding buckwheat and millet

Source: 1996/97-2002/03 - CSO, 2003/04- 2004/05 authors' estimations and forecast.

Complete liberalisation of mutual trade, the EU export refund system and the system of preferences will benefit Polish traders. They can take advantage of tariff quotas and participate in exports of the Community cereal surpluses. Therefore in the 2004/05 season Polish exports are forecast at some 150–300 thousand tons of domestic cereals.

Since the first of May 2004 the EU intervention system on the cereal market has been extended for the Polish market. The price support will concern wheat, barley and maize. Rye was excluded from the intervention system. The intervention procurement of the above mentioned cereals will be conducted from the 1st of November to 31st of May. The price for all cereals bought-in wi-

thin intervention procurement is uniform (103.31 EUR/t) and each month corrected up by monthly reports by 0.46 EUR/t. The intervention procurement concerns the cereals with certain quality features and linked to that a system of deductions and premiums from the base price affecting the prices received by the cereal suppliers. In addition there is a requirement concerning the minimum size of deliveries fixed at 80 tons.

In the 2004/05 season domestic supplies of cereals are expected to increase, while the market capacity is forecast to contract. This would create a downward pressure on cereal prices. Introduction of the EU intervention system and pricing can press the prices in the same direc-

tion. The change of the intervention period will trigger severe outcomes. In the period of seasonal bulk supplies, i.e. July – October, cereal prices will be shaped by the market forces. Since the first of November the floor will be determined by the intervention price.

Over the period of July – October 2004 the market prices of all cereal will fluctuate below the intervention price and would be lower than in the consecutive months of the season. Over the period of the 1st of November 2004 to 31st of May 2005 the market prices of wheat are expected to exceed the intervention price while the prices of other cereals (including rye) would fluctuate some 10–15% below the intervention price.

W serii Analizy Rynkowe w najbliższym czasie ukazą się:

1. Rynek cukru /25/ • czerwiec 2004,
2. Rynek rzepaku /25/ • czerwiec 2004,
3. Rynek owoców i warzyw /24/ • czerwiec 2004,
4. Rynek ziemi rolniczej /7/ • wrzesień 2004,
5. Rynek środków produkcji i usług dla rolnictwa /26/ • wrzesień 2004,
6. Rynek pasz /16/ • październik 2004,
7. Rynek mięsa /27/ • październik 2004,
8. Rynek drobiu i jaj /26/ • październik 2004,
9. Rynek mleka /27/ • październik 2004,
10. Rynek zbóż /27/ • listopad 2004,
11. Rynek ziemniaka /26/ • listopad 2004,
12. Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi /20/ • grudzień 2004,
13. Popyt na żywność /5/ • grudzień 2004,
14. Rynek ryb /2/ • grudzień 2004.

RYNEK RYB

*Od maja 2004 roku rozpoczęliśmy publikowanie analiz o koniunkturze i perspektywach rozwoju rynku ryb. **Rynek ryb, stan i perspektywy** zawiera analizę czynników podażowych (produkcja i import ryb) oraz popytowych (spożycie, eksport, przetwórstwo) wpływających na stan krajowego rynku ryb oraz na poziom cen. Ceny ryb oraz ich przetworów analizowane są na trzech poziomach (ceny pierwszej sprzedaży, ceny hurtowe, ceny detaliczne). Ocena krajowego rynku dokonana jest na tle oceny sytuacji na światowym rynku ryb, makroekonomicznych uwarunkowań rozwoju rybactwa oraz regulacji rynku ryb.*

Prenumerata Analizy (2 zeszyty) w 2004 roku wynosi 34 zł.
Zamówienia z podaniem tytułu i ilości egzemplarzy prosimy kierować do
Działu Wydawnictw Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej,
ul. Świętokrzyska 20, skr. poczt. 984, 00-950 Warszawa. Tel. (0-prefiks-22) 826 50 31 wew. 685, faks 827 19 60
e-mail: dw@ierigz.waw.pl <http://www.ierigz.waw.pl>
